

Καὶ μέσα στ' ἅγιο βράδυ
Μαῦροι καταχτητές, ἱερόσυλοι,
Τὰ νιάτα μας . . .
Ἐφηβοὶ ἀρχαῖοι πολεμιστὲς
Ὀλόρθοι στ' ἄρματά τους
Περάσανε σὰν ἄνεμος
Κι' ἀχούσαν τ' ἄρματά τους.

Περάσανε σὰ σίφοννας
Τῆ θάλασσα πὸν ἀφρίζει,
Καὶ μανιασμένος ἀλυχτᾶ
Κι' οὐρλιάζει καὶ σφυρίζει

Καὶ μᾶς ἐσέβηνε δετούς
Σὰ σκλάβους ποῦχουν λάχει
Γιὰ πληρωμὴ στὸ νικητῆ
Κατόπι ἀπὸ μιὰ μάχη . . .

Ἔτσι μέσ' στὸ γαλήνιο ἐκεῖνο βράδυ
Καταχτητὲς καὶ νικητὲς
(Μ' ἓνα φιλί, ἓνα ἀγκάλιασμα
Καὶ μ' ἓνα κύλισμα στὴ γῆς)
Μᾶς σύβηνε τὰ νιάτα μας . . .

ΚΑ'Ι'ΡΟ 1930

Θ. ΠΙΕΡΙΔΗΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Γιὰ τὴν Ἐκθεση τῆς ομάδας «Τέχνη» φάνηκε στὸ «Ἔθνος» 24 Μαΐου τὸ ἐξῆς ἄρθρο τῆς Ρίκας Σεγκοπούλου πὸν ἦταν τότε στὴν Ἀθήνα.

«Στις 7 Μαΐου ἀνοίξε στὴν αἴθουσα Στρατηγοπούλου ἡ ἐκθεση τῆς ομάδας «Τέχνη». Ἐντεκα ζωγράφοι, τρεῖς γλύπται καὶ τρεῖς διακοσμητὰ ἐκθέτουν σεμνά, ἀθόρυβα καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια ἀντιπροσωπευτικὴ τοὺς ἐργασίαι. Ὅμαδικὲς ἐκθέσεις ἔγιναν καὶ ἄλλοτε στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ καμμιά δὲν εἶχε τὴν ἀλληλουχία, τὸν ἠθικὸ σύνδεσμο μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὸν παρουσιάζει ἡ ἐξαίρετα ρυθμισμένη αὐτὴ ομάδα πὸν στὸ συγκρότημά της συγκαταλέγει νομίζομε ἀπ' τὰ ἐκλεκτότερα καὶ ἱκανοποιητικώτερα στοιχεῖα πὸν ἔχει νὰ μᾶς δώσει ἡ προηγμένη καλλιτεχνικὴ ἀντίληψη τῆς ἑλληνικῆς πρωτεύουσας.

Ὅσοι παρακολουθοῦν τίς τάσεις πὸν ἀκολουθεῖ ἡ ἐξελιγμένη ἐκδήλωση τῆς Τέχνης τὰ τελευταῖα χρόνια ἔξω ἀπ' τὰ ἑλλαδικὰ σύνορα θλίβονται μὲ τὴν ὑπεροχὴ στάσιμα ὀπισθοδρομικῶν παλαιῶν ἀναγνωρισμένων ὀνομάτων καὶ τὴν ἀντιπροοδευτικὴ καὶ συστηματικὴ πιά καταπολέμηση τῶν νέων ταλέντων πὸν ζήτησαν νὰ κατα-

τοπίσουν τις άησυχίες τους από ψυχική ανάγκη μέσα σε πλατύτε-
ρους ορίζοντες έκφρασης.

Ἡ Ἑλλάδα πού χωρίς τις ξενικές ἐπιδράσεις βαδίζει μὲν πρὸ
σίγουρα, πρὸ ἀνετα και πρὸ εἰλικρινά, ἀργοπορεῖ ὅμως και ὑστερεῖ
στὶς σύγχρονες ἐκφάνσεις περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἀπαιτοῦν οἱ ὄροι τῆς
ζωῆς τῆς, προσκορῶει σὲ κάθε προοδευτική τῆς κίνηση στὸ φανα-
τικὸ πλεόν συντηρητισμὸ μιᾶς μεγάλης μερίδας ἀνθρώπων πού συγ-
χέοντας τὴν παράδοση μὲ ὠρισμένες κλισαρισμένες καταστάσεις ἀπο-
κρούει τὴν ὁποιαδήποτε ἐλευθερία στὴν τέχνη. Ἡ στάση τῆς
μερίδας αὐτῆς και τὸ στενὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ περιβάλλοντος μὲ
τὴν ἀναγκαστικὰ λίγη ζωτικὴ δύναμη κατάνηξαν ἴσως ἀξίολογα
ταλέντα ἢ και διάστρεψαν τὴν πορεία τους. Μοινομερεῖς μόνο ἐκδη-
λώσεις νέων ἀντίληψεων στέκονται παρήγορες γιὰ μιὰ μελλοντικὴ
ἀνθιση προηγμένης τέχνης στὴ χώρα μας

Μὲ τὸν καιρὸ εὐτυχῶς ὁ κύκλος τῶν προοδευτικῶν σχετικὰ
πλάτυνε. Ὀνόματα Ἑλλήνων μοντέρνων καλλιτεχνῶν ἄρχισαν νὰ
ξεχωρίζουν πρῶτα ἰδίως ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Μὴ ζῦμωση αἰσθη-
τικὴ γίνονταν και ἔδω ἀπὸ νέους καλλιτεχνικὰ σύγχρονισμένους,
εἰλικρινεῖς και τολμηροὺς, πού σιγὰ-σιγὰ ἀνάδειξε ἀξία ὀνόματα.
Μὲς στοὺς πρωτοπόρους τῆς ἀξιόλογης αὐτῆς κίνησης πού ἀκο-
λουθήσαν τὴν ψυχικὴ τους διάθεση, πού κατατόπισαν τις προσπά-
θειές τους μέσα σὲ μιὰ ἀντίληψη ἀπαλλαγμένη ἀπὸ περιοριστικούς
κανόνες, ἀφίνοντας τὴν ἀτομικότητά τους τὴν ἀήσυχη νὰ ζητήσει
καινούργιους δρόμους, συγκαταλέγονται και οἱ ἐκλεκτοὶ καλλιτέχνες
τῆς ομάδας «Τέχνη».

Εἶνε γνωστὸ τὸ πῶς χαρακτηρίζονται ἀπ' τοὺς αὐστηρὰ και μο-
νόπλευρα συντηρητικούς οἱ τεχνίτες μὲ τις νεωτεριστικὲς ἐκδηλώ-
σεις — τὸ λιγώτερο πού θὰ τοὺς καταλογιστεῖ εἶνε ἀνικανότητα. Ἐν
τούτοις εἶδαμε ἀνθρώπους τρομερὰ ἐνάντια διατεθημένους νὰ μπαί-
νουν δισταχτικοὶ και ἀγριεμένοι στὴν αἴθουσα Στρατηγοπούλου και
ὑστερα σιγὰ-σιγὰ νὰ ἡμερεύουν και νὰ δείχνουν ἐνδιαφέρον γιὰ τους
ζωγραφικούς πίνακες, τὰ γλυπτικὰ ἔργα, τὰ διακοσμητικὰ ἐκθέματα·
νὰ συναπαρτίζονται ἀπ' τὴν εἰλικρίνεια και τὴν δύναμη τῆς ἔκφρα-
σῆς τους, τὴ χάρη και τὴν αἰσθητικὴ τους παρουσίαση.

Γιὰ ὅσους παρακολουθοῦν μὲ ἀγάπη τὴν ἐξέλιξη τῆς Τέχνης
γενικὴ ἢ ἔκθεση αὐτὴ εἶνε μιὰ ἀνακούφιση, μιὰ ἱκανοποίηση. Τὰ
ὀνόματα ἄλλως τε τῶν καλλιτεχνῶν τῆς ομάδας στέκονται στὴν πρώτη
γραμμὴ — τόσο οἱ νεώτεροι μὲ τὴν ἐξελιγμένη κατεύθυνσή τους και
τὸ ἰσχυρὸ τους ταλέντο ὅσο και οἱ ἀναγνωρισμένοι μὲ τὸν ὄγκο τῆς
ὡς τὰ τώρα ἐργασίας τους και τὴν χωρὶς συμβιβασμοὺς και ὑπο-
χωρήσεις στερεωθεῖσα φήμη τους.

Ὁ κριτικὸς μὲ τὴν προηγμένη κάπως ἀντίληψη δὲ μπορεῖ παρὰ
νὰ ὁμολογήσει ὅτι ἡ ἔκθεση αὐτὴ εἶνε ἕνας σημαντικὸς σταθμὸς
μὲς στὴ σταδιοδρομία τῆς τέχνης στὴ χώρα μας.

Τὸ γενικὸ ἀντίκρουσμα τῆς ἰδέας μιᾶς ὁμαδικῆς ἔκθεσης μὲ
τέτοια ἐξέχοντα στοιχεία δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ παρὰ σὰ μιὰ εἰσα-
γωγικὴ γενικὴ ἐντύπωση. Δὲν πρέπει και οὔτε εἶνε δυνατό κανεὶς
νὰ περιλάβει μέσα σ' ἕνα ὅλον τόσο διαφορετικὰ ἀποδομένα συναι-
σθήματα ἀπὸ τεχνίτες πού κεῖνο πού κυρίως τὸς διακρίνει εἶνε ἡ
ὅσο τὸ δυνατό περισσότερο ἀπομάκρυνσή τους ἀπ' τὸ εἰπωμένο και
ἡ εὐσυνείδητη κατατόπισή τους στὴν δι' ἕνα ἕκαστον ἰδίαν καλλι-
τεχνικὴ ἔκφραση.

Δυστυχῶς μέσα σ' ἔγα σύντομο ἄρθρο δὲν εἶνε πάλι δυνατό νὰ μιλήσει κανεὶς ἀναλυτικὰ καὶ ἐκτεταμένα γιὰ τὴν ἐργασία δέκα καλλιτεχνῶν καὶ ἔτσι θὰ περιοριστοῦμε σὲ λίγα λόγια γιὰ τὸν καθένα.

Μερικοὺς ἀπ' τοὺς ἐκθέτοντας ζωγράφους εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ τοὺς παρακολουθήσουμε ἀπὸ καιρό· τὴν Ἀλεξανδρίδου, τὸν Βιτσώρη, τὸν Παπαδημητρίου, τὸν Στεφανόπουλο.

Ἡ δουλειὰ τῆς Ἀλεξανδρίδου μᾶς συγκινεῖ μὲ τὴν εὐαισθησία τῆς σύλληψης καὶ τὴν ἔντεχνη ἀπλοποίηση τῶν ζωγραφικῶν μέσων πού δὲν ἀφαιρεῖ ὅμως τίποτα ἀπ' τὴ δυνατὴ ἔκφραση τῶν χρωματικῶν τῆς συνδυασμῶν. Ἡ κ. Ἀλεξανδρίδου ψυχολογεῖ τὴν σύνθεσή της. Βρίσκομε πὼς ἔχει ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία στὸ πορτραῖτο. Τὸ πορτραῖτο τῆς Δίδος Πολυχροναίου ἔχει μιὰ πλαστικότητα καὶ μιὰ ἐνότητα στοὺς χρωματικούς συνδυασμούς ξεχωριστή. Οἱ φυσιογνωμίες τῶν Ἀραπάδων πού ἐκθέτει εἶνε γερὰ χαρακτηρισμένες καὶ ἔχουν πολλὴν ἐσωτερικότητα.

Ἐλεύθερη πινελιὰ καὶ πολὺ ταλέντο ἔδειχνε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἡ δουλειὰ τοῦ Βιτσώρη. Ζωγραφίζει μὲ νευρικοτητα. Τὰ τοπεῖα πού παρουσιάζει ἔχουν ἀξίολογα ζωγραφικὰ προτερήματα, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴ τῆς τεχνοτροπίας του εἶνε ἡ προσωπογραφία τῆς Κας Κ.

Τὸν Παπαδημητρίου παρακολουθοῦμε ἐπίσης ἀπὸ καιρό. Θυμούμαστε μερικὲς ὥραιες «ἀλεξανδρινὲς δύσεις» του. Ἐδῶ τὸν βρίσκομε σὲ μιὰ ἀντίληψη πιδ προηγμένη. Ἐκθέτει ἀπὸ τὰ καλὰ αἰγυπτιακά του κομμάτια. Τὰ «σπίτια» (ἀριθ. 68) εἶνε ἓνα μεστωμένο ζωγραφικὸ ἔργο.

Τὴν ὁρμὴ καὶ τὴ δύναμη τῆς ἔκφρασης τοῦ Στεφανοπούλου καὶ τὴν ἰδιόρρυθμὴ ἀντίληψή του τῆς σύνθεσης τὴν βρίσκομε πάλι στὰ ἔργα του τῆς τρωινῆς ἐκθέσης. Ἐξαιρετικὰ μορφωμένο ζωγραφικὰ εἶνε τὸ «Συναπάντημα». Οἱ δύο σκυριανοὶ πού κυριαρχοῦν στὸν πίνακα εἶνε θαυμάσια χαρακτηρισμένοι καὶ ἡ ὅλη σύνθεση δείχνει μαεστρία καὶ μιὰ ζωγραφικότητα πολὺ πλούσια. Ξεχωρίζει μὲ τὴν ὁρμητικότητά της καὶ ἡ σύθεση «Ἀνήμερα τῆς Παναγίας».

Ἡ ἐργασία τῆς Δίδος Ἀναγνωστοπούλου δείχνει ταλέντο στερεὰ βασισμένο. Ζωγραφίζει μὲ μαεστρία. Οἱ συνθέσεις της ἔχουνε χάρη καὶ δείχνουν ἰκανότητα στὴν παρουσίαση καὶ ἔμφυτη καλαισθησία. Μᾶς ἄρεσαν ἰδιαίτερα οἱ «χωρικές Πελοποννήσου» γιὰ μιὰ ἐξώτερη παῖντε.

Ὁ κ. Ἀστεριάδης, ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφέροντας νέους καλλιτέχνες, ἔχει ἐπιδοθεὶ μὲ ἐπιτυχία στὴν ἀκουαρέλλα. Ἡ ἐκδήλωσή του μᾶς εἶνε συμπαθητικὴ. Ἀπ' τὰ ἔργα πού ἐκθέτει βρίσκομε ὅτι καὶ στὰ λάδια του ἔχει μιὰ εὐαισθησία καὶ μιὰν ἀξιοπρόσεχτη ζωγραφικὴ ἔκφραση. Στὰ τοπεῖα του δείχνει μιὰ ζήτηση χρωματιστικῆς δυναμικότητας.

Ξεχωρίζει μὲς στὴν ἐκθεση ἡ ἐργασία τοῦ Σπ. Βασιλείου Ὁ προμιτιβισμὸς πού ἐπιτυχαίνει καὶ ἡ πολλὴ ἰκανότητά του στὴν πλαστικότητα τὸν δείχνουν προωρισμένο νὰ τραβήξει μπροστά. Τὰ «Τουρκοβούνια» καὶ τὸ «Τοπίο» εἶνε ἀπ' τὰ καλλιτέρά του.

Οἱ ξυλογραφίες καὶ Eaux-fortes τοῦ κ. Ἀγγέλου Θεοδωρόπουλου εἶνε τόσο ἐξαιρετικὲς, ὥστε ἰδιαίτερα νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν. Ὁ καλλιτέχνης ἐκθέτει καὶ ζωγραφικὰ ἔργα, ἀλλ' ἐμᾶς μᾶς ἔχει κυριέψει ἡ δουλειὰ του στὸ ξύλο. Ἡ τεχνικὴ του ἔχει ἐπιτύχει φινέτσες καὶ ὑπερνικήσει τίς πολλαπλὲς δυσκολίες τῆς ἐπέξεργασίας τοῦ ξύλου. Ἡ

δύναμη τῆς σύνθεσης καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τῶν gravures του τὸν παρουσιάζουν μοναδικὸ στὸ εἶδος στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Δνὶς Οἰκονομίδου διακρίνεται γιὰ τὴν δύναμη τοῦ ζωγραφικοῦ ὕφους τῆς καὶ τὴν ἐπίζηλη ἱκανότητά τῆς στὴ χρήση τοῦ χρώματος. Ἡ ὀρμητικότητά τῆς εἶνε ἀρρενωπὴ καὶ ἡ ἔκφρασή τῆς ἔχει μιὰ ἀνάταση ἀξιοπρόσεκτη. Εἶνε στὴ σειρά τῶν γερῶν ταλέντων. Ἡ «Νατὺρ Μόρτ» ποὺ εἶδαμε μᾶς ἄρесе ξεχωριστά.

Ὁ κ. Πάγκαλος ἐξέχει μὲ τὶς ἐξαιρετικὲς ζωγραφικὲς του ιδιότητες.

Τὰ γαλλικὰ τοπεῖα του μᾶς δείχνουν τὴ μεστωμένη ζωγραφικὴ του ἀντίληψη μὲς σὲ μιὰ εὐαίσθητη ἔκφραση. Πολὺ πρωτότυπο καὶ εὐχάριστο τὸ procédé του στὶς ἀκουαρέλλες, ποὺ μᾶς παρουσίασε.

Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ κ. Ρέγκου ξεχωρίζει τὸ «τοπεῖο» του μὲ τὴ χρωματικὴ του φινέτσα.

Τὰ γλυπτικὰ ἁρμονισμένα θαυμάσια μὲ τὰ ζωγραφικὰ ἔργα παρουσιάζουν ἓνα σύνολο ἐξαιρετικῆς αἰσθητικῆς ἐντύπωσης.

Ἀπ' τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ κομμάτια τοῦ κ. Ρῶκ εἶνε ἓνα ἔκφραστικὸ κεφάλι τοῦ ποιητῆ Μαλακίση, ποὺ ἀποδίδει μὲ πολλὴν ἐπιτυχία τὴν εὐγενικὴν του φυσιογνωμία. Ἐπίσης μᾶς κάνουν ἐντύπωση οἱ ἀναγλυφικὲς παραστάσεις του στὸ ξύλο.

Ὁ γλύπτης Σῶχος μὲ τὸ δυνατὸ ἑρμηνευτικὸ του ὕφος καὶ τὴν ἐξαιρετικὴ συγκίνηση στὴν ἔκφρασή του μᾶς παρουσιάζει σειρά ὡραίων ἔργων του. Ξεχωρίζει ἡ «Κεφαλὴ Ἀθηναίας» μὲ τὴν ἀπλότητά της· ἐπίσης τὸ κεφάλι τοῦ «Καψάλη» γιὰ τὸ γερὸ φτιάξιμό του.

Ἡ ὀρμητικότητά καὶ ἡ ρωμαλέοτητα στὸ ἔργο τοῦ Τόμπρου μᾶς κάνει ξεχωριστὴ αἴσθηση. Ἐκδηλώνεται μὲ μιὰ γερὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἓνα ψυχικὸ σθένος. Ἰδιαιτέρως μᾶς ἐνθουσιάζουν τὰ τελευταῖα του ἔργα ὅπως ἡ «Κεφαλὴ» καὶ τὸ θαυμάσιο ἀγαλμὰ του τῶν δελφικῶν ἑορτῶν «Ζεὺς» γιὰ τὴν δυναμικότητα καὶ ἀπλοποίησή τῆς ἀρχιτεκτονικῆς φόρμας.

Τὰ διακοσμητικὰ ἐκθέματα παρουσιάζουν μεγάλο ἐνδιαφέρον. Τὰ σμάλτα καὶ τὰ μπατικὴ τῆς Δίδος Διαμαντοπούλου δικαίως ἐπισύρουν τὴν προσοχὴ καὶ προκαλοῦν τὸν ἔπαινο τῶν ἐπισκεπτῶν μὲ τὴ λεπτότητα τῆς ἐπεξεργασίας των καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ καλλιτεχνικὸ γοῦστο τῆς σύλληψής των.

Ὁ κ. Ξενοπούλος ἐκθέτει δείγματα «βιτρώ» καὶ μωσαϊκῶν, ποὺ μᾶς δίνουν πολλὰς ἐλπίδες γιὰ τὴν προαγωγή τῆς διακοσμητικῆς ἀντίληψης τοῦ τόπου μας. Τὸ μωσαϊκὸ του «Ἅγιος Γεώργιος» ἔχει πολλὰ προτερήματα σύνθεσης καὶ ἁρμονίας χρώματος. Αἱ παραστάσεις τῶν γυαλιῶν του ἔχουν φινέτσες στὸ σχέδιο καὶ τὸ χρῶμα.

Στὸ σύνολο τῆς ἐκθέσεως προσθέτουν μιὰ χαριτωμένη καὶ ἀνοιχτόκαρδη νότα τὰ ποικιλόχρωμα βάζα καὶ πιάτα τῆς δίδος Πολυχροναίου.

Τὸ ἐξαιρετικὸ τῆς ταλέντου στὸ εἶδος αὐτὸ μᾶς δίνει ἁρμονικοὺς χρωματικοὺς συνδυασμοὺς στὶς ποικιλόμορφες καὶ αἰσθητικὲς φαγιάνς τῆς.